

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

מופק בסיוע של:
ההסתדרות הציונית העולמית
המחלקה לשירותים רוחניים בתפוצות

חֶמְדַּת יָמִימ׳׃

HEMDAT YAMIM

חֶקֶת תְּשַׁע"ג

פֶּרֶשֶׁת שְׁבוּעַ

בְּגַדֵי הַמֶּלֶךְ...׃

הרב יוסף כרמל, ראש כולל "ארץ חמדה"

בפרשתנו מעביר אהרון הכהן הגדול את תפקידו לבנו אלעזר. טקס חילופי התפקידים מתואר בכתוב כך:

"קח את אֶהֱרֹן וְאֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי וְהֵעֵל אֹתָם הַר הָהָר: וְהִפָּשַׁט אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשְׁתָּם אֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי וְאֶהֱרֹן יָצֵף וְיָמַת שָׁם: ... וְהִפָּשַׁט מִשָּׂה אֶת אֶהֱרֹן וְאֶת בְּגָדָיו וְהִלְבַּשׁ אֹתָם אֶת אֶלְעָזָר בְּנֵי וְיָמַת אֶהֱרֹן שָׁם בְּרֹאשׁ הָהָר וַיִּרְדּוּ מִשָּׂה וְאֶלְעָזָר מִן הָהָר" (במדבר כ' כח-כח).
התורה מדגישה מאוד את נושא העברת הבגדים כסמל להעברת התפקיד והמעמד. לכן חז"ל ובעקבותיהם הראשונים, מסבירים כי מדובר בבגדי הכהן הגדול. הלבשת בגד, הפשטות או אפילו פגיעה בשלמותו, משמעותו לאורך כל התנ"ך מינוי לתפקיד הנהגה או הדחה ממנו. ניתן כמה דוגמאות:

- א. "וַיֹּאמֶר שְׂמוּאֵל אֵל שְׂאוּל לֹא אֲשׁוּב עִמָּךְ כִּי מָאַסְתָּהוּ אֶת דְּבַר יְקֹנָק וַיִּמָּאֶסְךָ יְקֹנָק מִהָיִת מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל: וַיִּסֹּב שְׂמוּאֵל לְלֶכֶת וַיִּחְזַק בְּכַנְף מְעִילוֹ וַיִּקְרַע: וַיֹּאמֶר אֵלָיו שְׂמוּאֵל קְרַע יְקֹנָק אֶת מְמַלְכוּת יִשְׂרָאֵל מֵעַלְיָךְ הַיּוֹם וַיִּתְּנָה לְרַעַךְ הַטּוֹב מִמֶּךָ" (שמואל א ט"ו כו-כח).
קריעת המעיל (נחלקו האמוראים במדרש מעילו של מי נקרע) מסמלת את העברת שאול מתפקידו כמלך.
- ב. "וַיִּלְבַּשׁ שְׂאוּל אֶת דָּוִד מְדִי וְנָתַן קֹבֶעַ נְחֹשֶׁת עַל רֹאשׁוֹ וַיִּלְבַּשׁ אֹתוֹ שְׂרָיוֹן" (שמואל א י"ז לח).
חז"ל מסבירים כי אחרי ששאלו העביר את מדיו לדוד הוא הבין שברגע זה הוא מינה שלא מדעתו, את יורשו. גם דוד הבין זאת וכדי לא לפגוע בשאלו פשט את המדים. (עיינו ברש"י במקום).
- ג. "וַיִּלְכֹּךְ מִשֶּׁם [אֵלִיהוּ] וַיִּמָּצָא אֶת אֱלִישֶׁע בֶּן שֹׁפְטַן וְהוּא חָרַשׁ שְׁנַיִם עֶשְׂרֵים צִמְדִים לְפָנָיו וְהוּא בְּשָׁנָיִם הָעֶשְׂרִים וַיַּעֲבֹר אֵלָיו וַיִּשְׁלַךְ אֶדְרָתוֹ אֵלָיו" (מלכים א י"ט ט).
"וַיִּרְם אֶת אֶדְרָת אֱלִיהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעַלְיוֹ וַיִּשָּׁב וַיַּעֲמֵד עַל שֵׁפֶת הַיַּרְדֵּן: וַיִּקַּח אֶת אֶדְרָת אֱלִיהוּ אֲשֶׁר נָפְלָה מֵעַלְיוֹ וַיִּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיֹּאמֶר אֵיךְ יִקְנֹךְ אֱלֹהֵי אֱלִיהוּ אִם הוּא וַיִּכֶּה אֶת הַמַּיִם וַיִּחְצוּ הַנָּה וַיִּהְיֶה וַיַּעֲבֹר אֱלִישֶׁע" (מלכים ב' יג-יד).
העברת האדרת מאליהו לאלישע משמעותה העברת ההנהגה הנבואית מן הרב אל התלמיד.
- ד. "וַיֹּאמֶר הָמָן אֵל הַמֶּלֶךְ אִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ: יִבְיֹאוּ לְבוּשׁ מַלְכוּת אֲשֶׁר לְבֹשׁ בּוֹ הַמֶּלֶךְ ... וְהִלְבִּישׁוּ אֶת הָאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ ... וְקִרְאוּ לְפָנָיו כְּכֹה יַעֲשֶׂה לְאִישׁ אֲשֶׁר הַמֶּלֶךְ חָפֵץ בִּיקְרוֹ" (אסתר ו' ז-ט).
הלבשת איש בלבוש המלך משמעותה גם הענקת ו/או העברת סמכויות שלטון.

תובנה זו יכולה לשמש גם בסיס להבנת הפסוק הפותח את ספר מלכים:

"וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד זָקֵן בָּא בַּיָּמִים וַיִּכְסְהוּ בְּבָגְדִים וְלֹא יָחַם לוֹ" (מלכים א' א).

חז"ל מסבירים: "אמר רבי יוסי ברבי חנינא: כל המבזה את הבגדים סוף אינו נהנה מהם, שנאמר 'והמלך דוד זקן בא בימים ויכסהו בבגדים ולא יחם לו' " (ברכות סב ע"ב).
הרד"ק מכנה מדרש זה "מדרש רחוק".

ננסה להציע דרך שגם הרד"ק יוכל לקבלה. בתחילת ספר מלכים עולה על הפרק שאלת העברת המלכות מדוד אל אחד מבניו, אותה שאלה שעמדה על הפרק כאשר דוד חתך את כנף מעילו של שאול, כמעשה שמסמל את העברת המלכות אליו. דוד צריך להתמודד בפרשיה זו עם בעיה קשה מאוד (לא נפרט את הסיבות עקב קוצר היריעה). מעמדו כמלך שזכאי להחליט מי ישב על כסאו התערער. הכתוב מציין זאת באמצעות הבעיה עם הבגדים. גם עבדיו הנאמנים ביותר אינם מוכנים לתמוך במועמד שלו והם תומכים באדניה בן חגית.

שני הפרקים הראשונים של ספר מלכים מלמדים אותנו כיצד התמודד דוד ופתר את הבעיה.

הבה נתפלל שגם אנו נזכה למצוא את הדרך ההגונה והנכונה לאיתור המועמדים המתאימים לתפקידי ההנהגה הרוחנית ולהלבישם בבגדים המתאימים.

לרפואה שלימה ומהירה לאיטה בת חנה ארנרייך בתוך שאר חולי עמו ישראל

לעי"נ ר' מאיר בן יחזקאל שרגא ברכפלד ז"ל	לעי"נ רבי יעקב בן אברהם ועיישה סבג ז"ל	לעי"נ הרב אשר וסרטייל ז"ל נלבי"ע ט' בכסלו תשס"ט	לעי"נ שמואל רוזנהק ז"ל נלבי"ע ו' באייר תשע"ג
--	---	--	---

ERETZ HEMDAH

2 Brurya St. P.O.B 8178 Jerusalem 91080
Tel: 972-2-5371485 Fax: 972-2-5379626

Email: info@eretzhemdah.org

www.yeshiva.org.il ניתן לקרוא את הדברים גם באתר האינטרנט

ארץ חמדה ע"ר

רח' ברוריה 2 ת.ד. 8178 ירושלים 91080
טל' 02-5371485 פקס: 02-5379626

web-site: www.eretzhemdah.org

חמדת הדף היומי

הכנסת כלים טמאים למקום המקדש

הרב עקיבא כהנא

בגמרא (עירובין קד ע"ב) מובא בשם שמואל שאדם שמכניס 'טמא שרץ' (אדם שנטמא בשרץ) חייב, אך אדם שמכניס שרץ לבית המקדש פטור, וזאת מהסיבה שאין לו טהרה במקווה. הוא מנסה להוכיח את דבריו מהדין שמכניס כלי חרס לבית המקדש פטור, מטעם שאינם נטהרים במקווה. והגמרא דוחה שיתכן שהטעם שהוא פטור על הכנסתם, הוא בגלל שכלי חרס אינו יכול להיות אב הטומאה אף פעם.

הרמב"ם (ביאת מקדש ג, יז) פסק שאדם שהכניס בגד שהוא רק 'ראשון לטומאה', ולא 'אב הטומאה', אינו חייב על ביאת מקדש.

הראב"ד (שם טז) הקשה על הרמב"ם שבגמרא אמר שמואל שאדם שמכניס 'טמא שרץ' חייב, וזאת למרות שהוא נחשב 'ראשון לטומאה'! כס"מ מתרץ שלשיטת הרמב"ם יש הבדל בין מכניס כלי שהוא 'ראשון לטומאה', ועל הכנסתו פטור, לבין אדם שהוא 'ראשון לטומאה' שעל הכנסתו למקדש חייב, ובגמרא מדובר על אדם, ולא על כלי.

הגמרא העמידה את המחלוקת במשנה אם מוציאים את השרץ באבנט, או בצבת מעץ, בשאלה האם עדיף שלא להרבות טומאה או שלא להשהות טומאה. גירסת דפוסי הגמרא, שלכו"ע חייב אם הכניס שרץ. תוס' מביא את גירסת ר"ח שלכו"ע פטור אם הכניס שרץ. ומקשה עליו שלפי דבריו לא מובן מדוע לקחת את השרץ באבנט, הרי על השרץ עצמו אין מצוות שילוח, ואם מטמאים משהו בשרץ יש מצוות שילוח? אמנם לפי דברי הרמב"ם מתרץ הרש"ש את קושיית תוס' כיון שלשיטתו כיון שהאבנט יהיה רק 'ראשון לטומאה' לא תהיה מצווה לשלח אותו מבית המקדש.

עוד מקשה המנחת חינוך (שסג) על הרמב"ם שבסוגיית הביאו פסוק למעט כלי חרס, אמנם לפי דבריו היה צריך למעט כל כלי שהוא רק 'ראשון לטומאה', וממילא נדע גם כלי חרס שכיון שאינו יכול להיות 'אב הטומאה', אין איסור להכניס אותו למקדש. המנ"ח מתרץ שבספרי עצמו (שהוא המקור לברייתא זו) לא כתוב שממעטים כלי חרס, אלא שממעטים כלי שאינו יכול להיעשות אב הטומאה.

אמנם עדיין קשה שהרי הספרי דורש שדבר שאינו יכול להיעשות 'אב הטומאה', אין חייבים על ביאת מקדש, ולא אמר שכל דבר שאינו 'אב הטומאה' אין איסור בהכנסתו למקדש. ואבן האזל מקשה עוד שהפסוק שממנו למדו בספרי עוסק באדם, שבו גם טמא שהוא 'ראשון לטומאה', אסור להכנס למקדש, ואם כן וודאי שממעטים רק דבר שלא יכול להיעשות 'אב הטומאה'!

אמנם ניתן לתרץ עפ"י דברי הגרי"ז (נזיר נו ע"ב) שמבאר שסברת הרמב"ם היא שכלים שהם טמאים כראשון לטומאה היא טומאה שאינה מפורשת בתורה ולכן אין חייבים עליה משום ביאת מקדש, לכן אין להקשות מאדם שטומאתו היא טומאה המפורשת בתורה, ולכן למרות שיכול להעשות אב הטומאה הוא חייב.

הבניין ציון (הערוך לנו חדשות קד) אומר שגם לשיטת הרמב"ם מי שמכניס כלי חרס למקדש חייב, ולא כברייתא, כיון שהברייתא היא כדעת ר' יוסי הגלילי, ולא נפסק להלכה כמותו, ולמרות שכלי חרס הוא ראשון לטומאה חייבים על הכנסתו למקדש. והביא ראייה מכך שהרמב"ם לא הביא להלכה את דין הגמרא על כלי חרס, וכתב 'יראה לי' שזה ביטוי שהרמב"ם שומר אותו למקרים שבהם הדין הוא לא מהגמרא, אלא מסברא. גם לפי סברת הגרי"ז שטעם הרמב"ם הוא שהטומאה אינה מפורשת בתורה, בכלי חרס צריך להיות הדין שיהיה איסור להכניסו למקדש, כיון שהרי טומאתו היא מפורשת בתורה, ולמרות שאינו אב הטומאה.

California, USA

קליפורניה, ארה"ב
חשוון תשס"ז

טירחא דציבורא וריבוי קדישים באמירת קדיש לאחר "אנעים זמירות"

שאלה

בבית הכנסת שלנו באזור לוס אנג'לס נוהגים למעלה מחמישים שנה לומר בכל שבת "שיר הכבוד" ומיד אחר כך "שיר של יום" ורק אז לומר קדיש יתום.
בזמן האחרון מתפלל "חצי קבוע" שלצערנו בשנת אבל, אומר קדיש, טוען שזה מנהג טעות ויש להוסיף קדיש יתום אחרי "שיר הכבוד". בברור שעשיתי בבתי הכנסת בסביבה מצאתי שיש הנוהגים כמונו ויש שכמותו. האם אין בבקשתו משום "ריבוי קדישין" שכבר התריעו עליו? או שעלינו להיענות לבקשתו ולשנות המנהג?

תשובה

יש מקומות שנהגו לומר קדיש יתום לאחר שיר הכבוד¹, ואין בזה בעיה של ריבוי בקדישים². ויש מקומות שלא נהגו כן³, ואין בזה משום מנהג טעות⁴.
בציבור שנהגו שלא לומר קדיש, יש לבדוק בעיית הטרחא דציבורא, ומצד שני יש בזה גמילות חסד עם האבל ועם הנפטר; לכן יחליט הרב יחד עם הגבאים מה הדבר הנכון במקומו⁵, אם להמשיך במנהג הקבוע או להיעתר לבקשת המתפלל, ו"גדול השלום" בין חברי הקהילה, ועל פיו יש להכריע.

¹ עיין "מגן אברהם" (שו"ע או"ח סי' נה ס"ק ג') וכן בסידורים.

² עיין "משנה ברורה" (שם ס"ק א), "כל בו – אבלות" (עמ' 371 הערה 23) עיין בהרחבה בדברינו בזה, שו"ת "במראה הבזק" (חלק ד תשובה קיז). אמנם יתכן שהגר"א חולק וסובר שיש בזה בעיה, עיין "מעשה רב" (הלי תפילה סעי' נג, סעי' סו) אבל מאידך "פוק חזי מאי עמא דבר" שלא נהגו כגר"א (אומרים "מזמור שיר חנוכה... וקדיש אחריו וכן "לדוד ה' אורי").

³ סדור "עולת ראייה", סדור רש"י הירש; ועיין גר"א ("מעשה רב" סי' נג) שאין לומר שיר הכבוד רק ביו"ט.

⁴ נראה שזה קשור באמירת הפסוקים "לך ה' הגדולה..." בסוף שיר הכבוד, מה שמאפשר את אמירת הקדיש כמו שכתב בסידור רש"י (סימן תיט) "וכל זמן שהציבור אומרים פסוקים או משנה צריכין לומר קדיש אחריהם, ולפיכך אומרים קדיש אחר פסוקי דזמרה, ואחר סדר קדושה, ואחר תפילה, ואף לאחר משנה, כמו במה מדליקין, ואין כאלהינו, ופטום הקטורת" (וכן עיין בראבי"ה ח"ג סימן תתמא, ומה שכתב ב"משנה ברורה" נה ס"ק ב בסופו שמנהגם היה לומר ג' פסוקים בשביל הקדיש, כוונתו שכן היה המנהג, אבל ניתן להוסיף גם פחות מג' פסוקים כפי ששמע מהראשונים הנ"ל); בסדורים הנ"ל (הערה 3) לא מובאים אותם פסוקים לעומת סדורים אחרים ("תפלת כל פה", "קורין") שהובאו הפסוקים הנ"ל וכן מובא שם לומר קדיש (וכן ביאר בספר תפלת הקדיש לרב בנימין יעקובזון עמ' כו).

⁵ אם יחליטו לאפשר אמירת קדיש יאמרו קודם הקדיש "לך ה' הגדולה..." כנ"ל (הערה 4).

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,

הרב משה ארנרייך   הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

חברי הועדה המייעצת:
הרב זלמן נחמיה גולדברג
הרב נחום אליעזר רבינוביץ
הרב ישראל רוזן

